

den kosmos
et grootsche
zedeloosheid.
righeid" uit-
intellectuele
atsten ernst
gimenten, en
registreerde
n s t r u -
zal dan tot
ten, tot ver-
noch mensch
neemt een
anwege lou-
ordt de cul-
pen. Alleen
id niet wor-
der laatste,
de cultuur-
lof van den
zingt, is als
geen genade.
stranten geen
Zóó begon
erk haar in-
K. S.

es
in Indië.

schreef eeni-
vember 1947.

d. Militairen,
te weten niet
8 wedervart,
of, militairen

ital van hen,
legerd te zijn,
maakte mili-
leven te roe-
pen, die ons
bijzonder de
van Christus-
corresponden-
zelf, dat dit
angrijke mate
stelijk leven
ar verblijvend
jurlijk geluid,
laaruit voort-
ler 3 Gerefor-
Batavia, van
vele andere

hoe Uw zoon,
Batavia ge-
orstellung, die
1 vervlakking
enheid-boven-
Nederland zit,

kte Gerefor-
et „Contact-
zins mogelijk
nig te missen
lieve legering
lentie te ver-
lek te storten
die deze om-
a en daarom
geïnteresseerd.
„Contactblad“

ruik genomen
tie (door Da
en stencil-
lus uit eigen
pagina naar
lijk — de ge-
zeer door de
brengen.
Stencilpapier
t schaars (en
er vanuit Ne-
derlands geld

om bijdragen
ons van hun
eringgezind-
ing voor het
t pressie uit-
blad te ont-
de kosten op
dkopere leve-
k maken.
ag van f 10,—
re ontvanger
ze actie wer-
moet en wel
an Da Vogel,
I, onder ver-
ezending van
es te melden.

te Batavia:
SCHELVEN.
oegt hieraan

Al te lang wachtte de publicatie op ruimer schaal van dezen brief aan de familieleden van onze broeders en zusters in Indië. Oorzaak daarvan was, dat ik den tekst buiten mijn schuld, niet meer tot mijn beschikking had. Gelukkig was er bij de Vogel ook een copie, en die is reeds geplaatst in de Enschedesche Kerkbode. Thans volgde de publicatie ervan in onze grotere weekbladen, met het dringend verzoek aan alle andere kerkelijke organen, om dezen brief eveneens af te drukken. De kerk van Batavia heeft reeds groote bedragen beschikbaar gesteld om de uitgave van dit zoo zeer noodige Contactblad te doen voortduren.

Deze kerk komt thans echter voor de zorg voor haar eigen dienaar des Woords waarvoor ze zooveel mogelijk ook zelf wil gaan zorgen. Daarom is het zoo noodig, dat thans andere middelen beschikbaar worden gesteld om de verschijning van „Contactblad“ te doen voortduren.

Uit eigen ervaring weet ik hoevelen het tot zegen was. Familieleden (naar de banden des Geestes gerekend zijn we dat allen!) van onze menschen in Indië: stelt het Contact-comité niet teleur! K. S.

PSALMBERIJMING.

De juist verschenen revisie-1948 van de psalmberijming van ds H. Hasper is voorzien van een voorwoord „ter begeleiding“, ondertekend door „de Deputaten der Generale Synode“ en „Het Bestuur der Stichting“.

Met „de Stichting“ is bedoeld de „Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in de Gereformeerde Kerken in Nederland“, die het vorig jaar publiek uitsprak voor de beide gereformeerde kerkengroepen te willen blijven arbeiden.

Met „de Deputaten“ zijn de predikanten bedoeld, die terzake zijn benoemd door de Generale Synode (Zwolle 1946) van die Gereformeerde Kerken, welke geen nadere postale aanduiding achter haar naam voegen.

De tijdnood, veroorzaakt door de vele werkzaamheden voor deze uitgave, alsmede voor de organisatie van de daarnaar gepaard gaande conferentie te Woudschoten, moge voor den overigen zoo accuraten secretaris van genoemde Stichting een verontschuldiging zijn voor enkele minder gelukkige formuleeringen in het voorwoord „ter begeleiding“.

Uit dit voorwoord immers zou kunnen worden afgeleid, dat de Stichting uitsluitend werkzaam is voor die kerkengroep, wier deputaten onder het voorwoord staan vermeld; eveneens dat deze revisie alleen aan die kerkengroep zou worden aangeboden; ook dat de ondertekenaars alle tot bedoelde kerkengroep zouden behooren; en tenslotte dat zij de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken ignoreeren.

Gaarne zou ik er U met nadruk op willen wijzen, dat deze conclusies volkomen onjuist zijn. De „Stichting“, die verschillende leden der vrijgemaakte Gereformeerde Kerken geassumeerd heeft, werkt gelijkelijk voor de beide groepen Gereformeerde Kerken, welke sedert 1944 bekend zijn; zij heeft bij monde van haar voorzitter ter conferentie reeds uitgesproken, dat zij de bedoelde formuleeringen betreurt.

In afwachting van een door mij verzochte publieke rectificatie van het voorwoord door de Stichting zelve, zou ik U willen verzoeken om dit schrijven te publiceren in Uw blad, teneinde misverstanden te voorkomen of weg te nemen. Dit verzoek geschiedt in overleg met den voorzitter der Stichting, ds H. A. Munnik te Zwolle.

Ten overvloede wijs ik er U nog op, dat de titelpagina niet voor aansprakelijkheid van de Stichting doch van de „Administratie Geestelijke Liederen“ (de uitgeefster) komt.

D. W. L. MILO,
Lid van de „Stichting Psalmgezag“.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

DE ACHTERGROND VAN EEN RADICALE ONDERWIJSVERNIEUWING. III.

Geen waardeering voor Kerk, dogma, confessie
en de sacramenten.

Deze individualisten, die de religie innerlijk, z.g.n. geestelijk willen opvatten, hechten geen waarde aan een kerk, confessie, dogma, evenmin als aan de sacramenten. Christus stichtte immers geen kerk.¹⁹⁾ Hij riep zijn volgelingen op tot een nieuwe levenswijze, het bouwen van het Koninkrijk Gods hier op aarde. „De nieuwe Kerk, de geestelijke Kerk waarnaar wij zoeken, moet gebaseerd zijn op levende geest en scheppende kracht“.²⁰⁾

Wij hebben ook geen geloofsbelijdenissen noodig. Die zijn slechts historische illustraties van den grooten geestelijken strijd, mijlpalen in het ontwikkelingsproces der menschelijke ziel.²¹⁾

Geen confessie, maar de vrije, individuele geloofs-overtuiging. Want, „de mens, die werkelijk eerlijk godsdienstig wil zijn, die werkelijk Christus wil vol-

¹⁹⁾ id. bl. 21. ²⁰⁾ id. bl. 23, 24 ²¹⁾ id. bl. 16.

gen, moet vrij zijn te geloven wat hij in zijn diepste wezen weet waar te zijn“.²²⁾

In plaats van het dogma moet komen de ervaring. „Niet het zich houden aan allerlei leerstukken, doch een innerlijke, herscheppende ervaring van God“, was het levenswoord van George Fox.²³⁾

Volgens de Quakers zou Luther ook dien weg ingeslagen zijn, maar in het verloop der Reformatie kreeg het oude dogma van de Kerk weer de overhand. Fox ging niet den weg van Luther maar van Jacob Boehme.

Wat de sacramenten betreft, die waren volgens Fox evenals de dogma's en confessies dood hout uit de woestijnperiode der kerk.²⁴⁾ Niet doop en avondmaal, maar de voetwassching (Joh. 13) is hem een sacrament. Evenwel niet om die als een ceremonie te herhalen, maar om de diepere geestelijke betekenis ervan in praktijk te brengen.²⁵⁾

Beroep op het evangelie van Johannes.

Deze menschen van de innerlijke, geestelijke religie vonden in 't Johannes-evangelie „het charter van hun geloof“. De groote woorden waarin zij aan hun godsdienstig leven uiting geven, zijn alle uit het vierde evangelie afkomstig: licht, waarheid, leven, liefde, geest, weg.

De kern van hun geloof vinden zij in Joh. 4:24: God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid. Hun toekomstverwachting in Joh. 16:13: Wanneer de Geest der waarheid gekomen zal zijn, zal Hij u leiden in alle waarheid.

Het Christendom, meent de Quaker, is geen godsdienst van bevelen en ordinantiën, maar van leven en geest.

Dat meent hij te vinden in het Johannes-evangelie²⁶⁾, „het liefhebbende evangelie der mystiek“.

De kern van het Christendom vindt hij uitgedrukt in het gesprek over het brood des levens (Joh. 6), waarin werd uiteengezet volgens hem, „hoe een beperkt menselijk leven deel kon hebben aan het goddelijk Leven“ en dat was voor hem de belangrijkste vraag, die er ter wereld kon bestaan.²⁷⁾ Christus roept hier op tot een nieuw en hooger leven. De Quaker ziet in hem niet den Messias, die voldoening schenkt aan Gods geschonden recht, maar „Eén, die in menselijke gestalte, gelijk wij zelve, Zijn leven schenkt aan de menschen, opdat zij daaruit zullen leven, ons een levensweg openbaart, dien wij allen kunnen inslaan, ons een liefde toont, waaraan wij allen deel kunnen hebben; als Eén, die door Zijn geest in ons tot een levende kracht kan worden, zoodat Zijn leven wordt overgedragen op en voortgezet in ons“.²⁸⁾

In het Johannes-evangelie meende hij te vinden „hoe het menschenleven door de Geest kan worden opgestuwd tot een goddelijk peil“²⁹⁾, „dat een gebrek-kig mens levend orgaan wordt voor het goddelijk leven“.³⁰⁾

Monisme der Quakers.

Dat deze opvatting weinig met schriftuurlijk Christendom te maken heeft blijkt ook uit de monistische denkwijze der Quakers. Want volgens Rufus Jones „is de verdeling van het universum in twee streng gescheiden werelden, een ongoddelijke helft hier beneden, waar wij wonen, en een bovennatuurlijke helft, daarginds, waar God woont in verre en eenzame glorie, 'n primitieve en middeleeuwse opvatting“.³¹⁾

De Quakers waren op grond van hun ervaring overtuigd, en zijn nog altijd overtuigd, „dat dit kleine beekje van ons eigen individuele leven ergens op de een of andere wijze in verbinding staat met de Oceaan des Geestes, van welks getijden wij de weerslag ondervinden en die ons de golfslag der eeuwige werkelijkheid doen gevoelen. De stroming gaat in beide richtingen en het zoeken komt van beide kanten. Wij trachten boven ons kleine, gebrekkige leven-tje uit te komen en pogen in contact te komen en verbinding te onderhouden met het goddelijk getijde, en het Centrale Leven in het hart der dingen stuwt steeds weer onze levens binnen“.

De Quaker gaat uit van het geloof, „dat wij allen in contact staan met een dieper Leven en in verbinding staan met die eeuwige zee, waaruit wij zijn voortgekomen“.³²⁾

De Quaker-wijdingssamenkomst.

Hiervan uitgaande is de godsdienst der Quakers „in de eerste plaats gericht op de cultivering en de ontwikkeling van het innerlijk leven en op dit onmiddellijk contact met God. Zij zoeken die mystieke ervaring in de z.g. Quaker-wijdingssamenkomst, die in haar zuiverste vorm de kern en de grondslag vormt van heel het leven der Quakers“.

„De samenkomst wordt gehouden op de basis van geestelijke democratie, en indien al gesproken wordt, heeft iedereen het recht dit te doen“.³³⁾

In den regel begint men met stilte. Deze periode van afwachtend zwijgen is een „zich concentreren en naar de diepte afsteken“. Na dezen zelfinkeer ervaart men volgens Jones, „collectief een hogere tegenwoordigheid, een gevoel van eerbied en ontzag, en een zich

²²⁾ id. bl. 15. ²³⁾ id. bl. 61. ²⁴⁾ id. bl. 91.
²⁵⁾ id. bl. 92. ²⁶⁾ id. bl. 102. ²⁷⁾ id. bl. 94.
²⁸⁾ id. bl. 95. ²⁹⁾ id. bl. 96. ³⁰⁾ id. bl. 95.
³¹⁾ id. bl. 70. ³²⁾ id. bl. 71. ³³⁾ id. bl. 71, 72.

gezamenlijk uitstrekken om in aanraking te komen met het uitstromende Leven des Geestes. Het is een mystische groepservaring van een milde en onextatische soort. Er ontstaat een eenheid waardoor allen gedragen worden“. In deze samenkomsten voelt men „de stroom van den levenden Geest onder de oppervlakte der zwijgende vergadering ruisen“.³⁴⁾

Wel ver is deze pantheïstische mystiek van 't eenvoudige Schriftgeleefte verwijderd. Want de Geest bindt Zich aan Zijn Woord. En hier wordt de grens tusschen Schepper en scheppel uitgewischt, want, zegt Jones: „Overal, waar geestelijke werkingen openbaar worden werken God en mens samen en vormen een eenheid, zoals de holle en bolle kant van een cirkel-boog beide onverbreeklijk met de cirkel verbonden zijn“.³⁵⁾

De Quaker-zaken-vergadering.

Naast de wijdingssamenkomst is er ook nog de Quaker-zakenvergadering, waarop men de zakelijke aangelegenheden afdoet. Ze begint en eindigt eveneens met een periode van stilte, soms gevolgd door gebed. Men tracht er de zaken af te doen „op het hoge geestelijke peil, dat de wijdingssamenkomst kenmerkt“.³⁶⁾

Hef gaat daar zeer democratisch toe. Een voorzitter is er niet, alleen een schrijver.

„Ieder kan vrijuit zijn mening zeggen. Tenslotte tracht de schrijver het gevoelen der vergadering te formuleren. Is er eenheid op dat punt, dan is de zaak afgedaan en kan een volgend punt aan de orde gesteld worden. Van een minderheid en een meerderheid kan hier feitelijk niet gesproken worden, want de groep als geheel tracht steeds om tot overeenstemming te komen“.³⁷⁾

Het is deze methode, die Kees Boeke heeft overgenomen voor zijn Bespreking in de Kindergemeenschap. Rotterdam. F. GROENENDIJK.

³⁴⁾ id. bl. 73.

³⁵⁾ id. bl. 77.

³⁶⁾ id. bl. 83.

³⁷⁾ id. bl. 84.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

NOGMAALS HET RAPPORT BEDRIJFSORGANISATIE: HET VERWEER VAN MR. K. GROENI

[Opmerking vooraf: „s.i.e.k.“ wil zeggen: soeveriniteit in eigen kring. Redactie.]

In „Nederl. Gedachten“ van 22 Maart j.l. wijdt mr Groen een vrij lang artikel aan mijn bespreking van het Rapport Bedrijfsorganisatie, opgenomen in „De Reformatie“ van 14 Febr. Hij put daarbij grotendeels uit een brief dien ik over deze aangelegenheid richtte tot het bestuur der plaatselijke kiesvereniging.

Voor het belang van de zaak ga ik thans het verweer van mr Groen toetsen; uiteraard is het niet mogelijk bij elken zin stil te staan.

1. Mr G. vindt critiek als de mijne welkom, inzoover die plaatst voor de noodzaak om de grondbeginselen te toetsen aan de Schrift; doch hij acht tegelijk deze critiek laakbaar, allereerst omdat ze schijnt te vergen, dat geen A.R. rapport mag aanvangen zonder opnieuw verantwoording te doen van de aan dat rapport ten grondslag liggende algemeene beginselen.

Pardon, iets dergelijks is door mij heelemaal niet ge-vergd. Het Rapport zelf begon ongevraagd verantwoording te doen van het beginsel der s.i.e.k. als al gemeen gezichtspunt van waar uit de A.R. het vraagstuk der B.O. moest bezien. Waarom de Commissie het noodig achtte zoodanige verantwoording te doen, weet ik niet en beoordeel ik evenmin. Doch nu de Comm. zelf, zonder eenigen aandrang mijnerzijds, in een publiek rapport rekenschap gaf van de algemeene beginselen, was het mijn recht en plicht om die verantwoording op haar juistheid te onderzoeken. Mr G. moet de zaken niet op den kop zetten.

2. Ook acht hij de critiek laakbaar, omdat ze de prolegomena, d.w.z. de aan alle latere ten grondslag liggende beschouwingen, dispuabel en discutabel stelt. M.a.w. hij vindt het verkeerd dat ik meen, dat over de z.g. „beginselen“ gediscussieerd en gediscuteerd mag worden en móet worden. Dit is volgens hem een specifiek Calvinistische zonde van on dankbaarheid jegens wat God ons wilde schenken in onze voorgangers. Logisch had Mr G. nu moeten vervolgen: dus mag over s.i.e.k. niet meer worden gedebatteerd, omdat dit een geschenken is van God. In plaats daarvan komt er echter dit: „ik bepleit geenszins canonisatie der leringen van Calvijn of Kuyper“. Juist, mr G. Dat betekent om nu maar bij de kwestie te blijven (ik voel heelemaal geen lust met U te praten over de fouten van Datheen; dat leidt de aandacht maar af; laten we bij de zaak blijven), — ik zeg: als U van oordeel is, dat Kuyper's denkbeelden over s.i.e.k. niet gecanoniseerd dienen te worden, dus niet gezaghebbend zijn, dan acht ook U die opvattingen dispuabel. Alles wat niet canoniek is, is dispuabel. Maar als U zelf van oordeel is, dat over de s.i.e.k. rustig gediscuteerd mag worden, waarom acht U het dan in mij

te laken, als ik dat met U eens ben? Mijn bezwaar tegen het rapport was juist, dat daar het beginsel der s.i.e.k. c a n o n i e k gezag verkregen had. Als ik dan antwoord: dat staat nog te bezien, dit is voor mij geen canonieke leer, dan repliceert U: zoodanige critiek is laakbaar, U stelt disputabel wat vast staat en gezag heeft. Maar uw volgende zin is dan: zélf acht ik beginselen als door Kuyper ontvouwd ook niet gezaghebbend. Wat nu? Mag mr G. dat wel zeggen en B. H. niet?

Is B. H., als hij de leeringen van Kuyper inzake s.i.e.k. nader bekijken wil bij het licht der Schrift, „ondankbaar jegens een geschenk van God“, en is mr G., die die leeringen evenmin canoniek acht, op eens dankbaar jegens datzelfde geschenk des Vaders? U meet met twee maten, want U noemt „zonde“ bij mij wat U zelf doet. Gij, die anderen ondankbaar noemt, zijt gij het ook? Ik denk hier aan Rom. 2. Het verschil tusschen U en mij ligt hier: ik acht de meeningen van Kuyper disputabel, met inbegrip van die inzake de s.i.e.k., al ontken ik geen oogenblik dat er waardevolle elementen in zitten; U acht ze desgelijks disputabel, maar U zet uw handteekening onder een rapport, dat alle disput-naar-de-Schriften afsnijdt, U verdedigt dat rapport; U schommelt inzake de canoniciteit van Kuyper's opvattingen tusschen ja en neen.

3. Als ik het goed begrijp, ligt het aan critiek zooals ook door mij nu werd uitgebracht, dat „het Calvinisme er nog nimmer in geslaagd (is) naast en tegenover de imposante Roomse en Schriftuurlijke visie aangaande alle levensverschijnselen te stellen“. Maar wie voerde in deze kwestie het pleit voor de opening der Schriften? Dat deed ik, en niet U. Beneden kom ik hierop nader terug. Maar nu reeds wil ik U eerlijk zeggen, dat ik niet begrijp, hoe U iemand, wiens ernstige klacht is, dat men inzake de B.O. (Bedrijfs-Organisatie. Red.) den bijbel dicht liet, kunt verwijten, dat het mee zijn schuld is dat het Calvinisme er niet in slaagde een Schriftuurlijke visie te stellen tegenover de R.K. (Roomsche Katholieken. Red.) Ik acht, dat men om een Schriftuurlijke visie te krijgen op welke kwestie dan ook, moest beginnen met de Schriften te openen. Het zal wel hieraan liggen, dat U en ik verschillen over de vraag wat „Schriftuurlijk“ moet heeten. Terloops noteer ik nog even, dat U bevangen is door een zekere jaloezie op de R.K., omdat zij een „imposante“ visie hebben, en de Calvinisten niet. Later zegt U dan ook, dat het reformatisch Christendom enkele eeuwen achterstand heeft, en in dat verband waarschuwt U dan tegen nieuwe dwaalwegen, waardoor die achterstand nog zou worden vergroot. Kennelijk — anders begrijp ik van die tirade niets — met het oog op critiek als die van mij. U zult wel bedoelen, dat een artikel als van mij een dwaalweg is, die den voorsprong der R.K. helpt vergrooten, en het Calvinisme verhindert tot een imposante visie op de werkelijkheid te komen.

Allereerst geloof ik al niet, dat God ons roept tot impo- s a n t e werken. Hij vraagt g e l o o v i g e werken, g o e d e werken in den zin van den Catechismus. Ik weet niet, in hoever de Commissie het met mr G. in dezen eens is. Doch wanneer dit rapport geboren is uit de zucht die zich hier bij mr G. openbaart, uit de zucht om ook onzerzijds met een imposante visie voor den dag te komen, en zoo de vergelijking met de R.K. te kunnen doorstaan, dan is hier inderdaad een verschil van „geest“ tusschen haar en mij; in ieder geval is dat verschil aanwezig tusschen mr G. en mij. Ik geloof, dat we geen groote dingen moeten zoeken, doch alleen maar moeten trachten den wil des Vaders in alle nederigheid te verstaan en te doen. Wie het imposante zoekt, wandelt niet in den geest van ootmoed. En hij geeft zich een andere taak dan de Vader hem wijst.

Als het parool van mr G. ingang vindt, maak ik me zeer bezorgd. Want men maakt zich dan druk over een imposant gebouw, en wil daarom niet meer hooren de stem van hen, die vragen of de f u n d a m e n t e n wel deugen. Straks krijgen we dan misschien ook het imposante gebouw der Calvinistische visie, een wolkenkrabber op den zandgrond van Matth. 7: 26, 27. En dat heele gebouw wordt evengoed als dat der R.K. in één oogenblik verwoest, en de val wordt groot. Omdat we wel hoog gesproken hebben van het Koninkrijk der hemelen, doch niet deden den wil des Vaders (vgl. vs 24).

Bovendien is mr G. hier onbillijk. Waardoor kreeg het Calvinisme dien achterstand? Dat was te wijten aan de R.K. Zij konden hún gebouw in hún stijl op hún grondslag gaan optrekken, doch ze hadden de fundamente van Góds huis verwoest, en zijn grondslag — dien van apostelen en profeten — verlaten. De afval der R.K. was oorzaak, dat de Calvinisten weer heel lang zich met de fundamente moesten bezig houden; en het kapitaal voor den bouw was in gindsche handen gebleven, en de groote massa der metselaars ging op het karwei van God in staking. En hoe vaak heeft zich binnen den kring van het reformatisch Christendom die ellende niet herhaald. Tot in 1944 toe. Die achterstand halen we nooit weer in; we hebben den tijd niet, de krachten niet, de menschen niet, het geld niet.

Ik wil heusich mee bouwen, ook politiek. Maar dan is de vraag voor mij allereerst: op welk fundament bouwt de A.R.P.? Op het fundament van apostelen en profeten of op dat van een of andere visie op de werkelijkheid? En wat wil ze: een imposant gebouw optrekken dan wel den stijl Góds bewaren? En wie wil ze

als medewerkers op het karwei begroeten? Is men bereid ook ethisch de verhoudingen tusschen de arbeiders zuiver te maken en te houden? Dat zijn de vragen, die me allereerst bezig houden. We dienen nuchteren te zijn; temeer nu we zien, dat de dag nadert, waarop alle bouwsels door het vuur beproefd zullen worden (1 Cor. 3).

Overigens verwikkelt mr G. zich in tegenstrijdigheden, als hij enerzijds mijn critiek welkom heet, omdat het noodig is de diepste grondbeginselen te toetsen aan de Schrift, en anderzijds die toetsing afwijst als een typisch Calvinistische zonde van ondankbaarheid. Wat wil mr G. eigenlijk? Hij vindt het enerzijds prachtig, dat ik de vraag opwerp of de s.i.e.k. een Schriftuurlijk beginsel is, maar vindt het aan den anderen kant zonde. Ik versta dat niet.

B. HOLWERDA.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

EEN WANKELE APOLOGIE II.

Het boek zelf.

In de eerste vijf hoofdstukken van het boek bespreekt de schrijver het standpunt van den tegenstander. In deze hoofdstukken geeft hij eerst een tekening van de theologische situatie. Vervolgens gaat hij in op de kritiek van Karl Barth op den kinderdoop. Hij geeft achtereenvolgens een weergave van Barth's kritiek op den kinderdoop en de verschillende door Barth daarvoor aangegeven gronden. Deze zijn te verdeelen in drie categorieën. In de eerste plaats brengt Barth bezwaar in tegen de s c h r i f t u u r l i j k e gronden voor den kinderdoop. Barth gaat de bekende plaatsen na, welke in de reformatische theologie telkens weer terugkeeren: Mattheus 19: 13 en v.v., 1 Cor. 7: 14, 23, Handelingen 2: 39, en Colossenzen 2: 23. En voorts het verband tusschen besnijdenis en doop, mede in verband met Romeinen 4: 11, 24. Het zijn de teksten, welke handelen over het verband tusschen besnijdenis en doop, over de voortzetting van het verbond uit het Oude Testament in het Nieuwe en de zegening van de kinderen in Matth. 23. Het valt Barth uiteraard gemakkelijk aan te toonen, dat in al deze plaatsen niet uitdrukkelijk gewezen wordt op den kinderdoop. Het eenige argument, waar Barth wat meer moeite mee heeft en waarvan hij dan ook zegt: „Ich wüsste nur einen dünnen Faden, an den man sich zur Begründung der Kindertaufe aus dem N. Testament (ebenfalls zur Not) vielleicht halten könnte“, is de in het Nieuwe Testament verhaalde doop van gezinnen. Men denke slechts aan den doop van het gansche gezin van den stokbewaarder te Filippi.

Het valt voorts Dr Berkouwer niet moeilijk om deze exegetische kritiek op den kinderdoop te weerleggen. Terecht merkt hij op: „Wanneer we deze contraargumentatie overwegen, kunnen we dit alles moeilijk een diepgaande bespreking noemen. De exegese is vrij vluchtig en laat dan ook allerlei vragen open“. ¹⁾ Het is ook ongetwijfeld Barth's bedoeling niet geweest in zijn geschrift diep op deze kwesties in te gaan. Ook met de z.g. dogmatische argumenten van Karl Barth heeft de schrijver niet zoo heel veel moeite. Ze zijn ook minder belangrijk en we zullen er daarom hier slechts kort op ingaan.

Eén argument trekt hier bijzonder de aandacht. Dat is, dat volgens Barth de kinderdoop een bijzondere illustratie zou zijn van de z.g. prioriteit der genade. Het merkwaardige is, dat juist de huidige barthianen dat moment in hun spreken over den kinderdoop steeds naar voren schoven. Zij bedoelden daar dit mee: juist de doop van kleine, nog niet geloovende en handelende kinderen laat zien, hoe Gods genade ons menscheijk gelooven en handelen voorkomt. En daarom zou de kinderdoop als het ware een openbaarmaking zijn van de soevereine genade Gods.

Maar ook met dit argument rekent Barth thans af. Op deze wijze, zegt Barth, laat zich zelfs de doopspraktijk van Karel de Groote tegenover de Saksers verdedigen.

En hiermee heeft de schrijver, na nog een korte verhandeling over de geschiedenis van den kinderdoop, welke door Barth wel zeer oppervlaktig wordt aangestipt, zich den weg gebaad tot het hart van de kwestie.

De twee hoofdbezwaren van Barth vat hij samen onder deze beide titels:

- a. Het „Corpus-Christianum“-motief;
- b. Het Correlatie-motief.

We willen beide een oogenblik bespreken.

Volgens Barth hangt de handhaving van den kinderdoop nauw samen met de handhaving van de volkskerk. Corpus Christianum beteekent letterlijk: Christelijk lichaam, en er wordt gewoonlijk mee bedoeld: 't geheel van het door het Christendom gekerstende volkeleven, zooals dat zich met name in de volkskerk-idee openbaart.

¹⁾ Dr G. C. Berkouwer, Karl Barth en de Kinderdoop, Kampen, 1947, pag. 25. Voortaan aan te halen als: Kinderdoop.

Maar Barth wijst erop, dat de volkskerk langzamerhand een fictie wordt. Wel is ze in Europa, sinds het optreden van Constantijn de Groote vele eeuwen een feit geweest, maar nu, in deze eeuw van secularisatie, is het dwaasheid eraan vast te houden. „De idee van het „volk“ en van de kerstening van de wereld, van den „Sieg“ over de wereld heeft de kerk te kwader ure parten gespeeld en ze heeft dit alles met een duren prijs betaald. Ze wilde beïnvloeden en werd beïnvloed. De straf volgde op den voet „und heute wird sie offenbar“ en „das „Christliche Europa“ kehrt unter dem Gelächter der Hölle zu seiner ursprünglichen wilden Freiheit zurück.“ ²⁾

Barth zegt, dat de kerk weer welbewust minderheid moet willen zijn. En daarom verwerpt hij radicaal den kinderdoop, die nog altijd een rest is uit den tijd, toen geheele geslachten gedoopt en in de kerk ingelijfd werden. De kerk moet het weer aandurven in zee te gaan met een persoonlijk begeerden doop en dan blijft alleen de volwassendoop over.

Berkouwer typeert deze visie van Barth met de volgende woorden: „Barth benadert het volkskerk-probleem geheel vanuit de begeerte der kerk om op de gezins- en volksverbanden te steunen en zoo een machtspositie in te nemen in een nieuw Corpus Christianum en brengt daarmee den kinderdoop in verband“. ³⁾

Van zijn kant stelt Berkouwer hiertegenover, dat de verwildering van de doopspraktijk in een volkskerk, nog niet dwingt opzichzelf tot het alternatief van een kerk met enkel volwassendoop. „Met name is bij het dilemma tusschen kinderdoop (als oppervlakkige volkskerk, massa-kerk-doop) en volwassendoop in verantwoordelijkheid uitgeschakeld het vraagstuk van de tucht in de heilighouding van het sacrament, een vraagstuk, dat zoowel voor de doopspraktijk als voor de avondmaalspraktijk van groote betekenis is“. ⁴⁾

Maar ook dit argument is nog niet het gevaarlijkste van hetgeen door Barth wordt geponeerd. Het speelt wel een belangrijke rol in zijn overwegingen, maar het baant als het ware den weg tot het tweede en meest belangrijke in zijn gedachtengang: het door Berkouwer als het „Correlatie-motief“ getypeerde hoofdargument.

Het correlatie-motief: Barth's sterkste wapen.

Berkouwer formuleert dit bezwaar aldus. Hij zegt: „Hieronder hebben we te verstaan zijn visie op de onverbreekbare correlatie tusschen geloof en sacrament, tusschen geloof en doop“. ⁵⁾

Het best is misschien Barth's opvatting weer te geven met een voorbeeld, dat hij zelf gebruikt. Hij vergelijkt den kinderdoop met een executie zonder slaachtoffer. Evenals, zegt Barth, een executie zonder slaachtoffer dwaasheid en ondenkbaar is, evenzoo is 'n doop ondenkbaar zonder iemand, die daarbij zijn geloof belijdt. Doop, geloof en belijdenis, zouden volgens de H. Schrift een onverbreekbare trits vormen.

Dat is het, wat Berkouwer bedoelt met het z.g. correlatie-motief. Een correlatie is een onverbreekbare samenhang tusschen twee zaken. Het één laat zich eenvoudig zonder het ander niet denken.

Onze lezers zullen verstaan, dat Berkouwer hier voor een groote moeilijkheid wordt geplaatst in zijn apologie van den kinderdoop. Want het was juist het synodale, scholastische denken, dat tusschen den doop en het aanwezig geloof (geloofskiem) een onverbreekbare eenheid poneerde. Wanneer men ernst maakt met de stelling, dat de doop aanwezig geloof verzegt, komt het geding tusschen Barth en dit denken in een zeer acuut stadium. Eenmaal aan Barth toegegeven, dat inderdaad deze trits onverbreekbaar is, wordt het dus alleen maar de vraag, of er inderdaad op grond van de Schrift reden is bij kinderen een geloof, of een geloofskiem aan te nemen. En komt heel het recht van den kinderdoop te rusten op het al of niet bewijsbare van dit bij kleine kinderen aanwezig geloof.

Als men eenmaal deze problemstelling heeft gezien, gaat men uiteraard met groote belangstelling de lectuur van dit boek vervolgen.

Berkouwer's benadering van het probleem.

Wij willen nu eerst weergeven, hoe Berkouwer dit probleem benadert.

Voor we dat doen, wijs ik eerst op de uiterst moeilijke casuspositie, waarin Berkouwer geraakt is.

Hij staat a.h.w. tusschen twee vuren. Aan den eenen kant staat Barth. Deze houdt met groote kracht vast aan de trits: doop, geloof en belijdenis.

Aan de andere zijde staat het praeadvies en de doorgaande leer van de Synoden, die feitelijk ook aan deze trits, althans aan die van sacrament en geloof vasthouden.

Berkouwer, als goed theoloog, weet, hoe onhoudbaar de stelling van het aanwezig geloof bij kleine kinderen is. Hij weet ook, hoe hij deze stelling niet tegenover Barth en de zijnen in 't veld kan brengen. Zulk een stelling uit de Schrift te bewijzen is uiterst moeilijk, zelfs voor synodalen. Toch dwingt Barth's problemstelling hem er bijna toe. Maar nog nooit is Berkouwer openlijk het praeadvies en het geharnaste scholastieke verweer van Ridderbos cum suis openlijk bijgevalen. Dat zal hij ook nu niet doen.

²⁾ Kinderdoop, pag. 41.

³⁾ a.w., pag. 47.

⁴⁾ a.w., pag. 45. ⁵⁾ a.w., pag. 52.

En da-
te zien l-
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd.“
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze-
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht-
actueel l-
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construct-
vorm dat
dit pu-
leer tot

9) a.w.
7) Van
rink: „W-
ontkomt
zondere l-
wetensch-
kleeft, in
dat van e-
leer bij d-
derink, H-
8) Kin-
10) Kin-

Amice
Wij be-
Mocht
betrekte
de histor-
geslacht
geen lae-
tranen, i-
Het zo-
Want
niet fees
nog een
hebben
dan moe-
hel word
Echter
gezapige
alle vind
spel, we-
dat de c-
Wij zij
wijze nat
Democ-
lijk in w-
men „orj